

Vypadá to jen jako dějinná epizoda, druhá Československá republika trvala přece jen půl roku. Byl to ale pro český národ čas neobyčejný, tím, co se stalo, i tím, na co bylo zakládáno – dohromady čas zlomu. Ještě nedokončeného, ale už z nemalé části realizovaného a ještě rozsáhleji schystaného. Zasahoval všechno, od každodennosti lidí do všech společenských oborů, také kulturu. Stojí proto stále za historické studium.

Mgr. Tomáš Pavlíček si pro ně zvolil literární život vědom si toho, že jde o téma schopné i šířeji vypovídat o společnosti, o její politické situaci, ideovém a ideologickém ovzduší. Vytvořil monografii vskutku osobitou, strukturou, obsahem. Připojil k ní obsáhlou edici dobové publicistiky, výtečně připravenou. Je svědectvím, že T. Pavlíček poznal tuto publicistiku důkladně a že proto mohl provést ediční výběr statí podstatných i příznačných.

Ovlivněn touto edicí jsem si zprvu představoval, že se ve studii setkám s detailním rozbořením této publicistiky, a samozřejmě nejen jí. Vycházel jsem přitom ze „svého“ pojetí literárního života, které je ale zřejmě příliš „historické“, obecnější a rozklenutější, jak ponořené do literární produkce, tak beroucí v potaz její společenské souvislosti (při tvorbě i při jejím ohlasu). Takový vztah k tématu by zřejmě patřil spíše do dějin kultury. T. Pavlíček napsal práci, která metodicky kombinuje přístupy historický, sociologický a literárněvědný. Uplatnil je v té části textu, která se týká přímo Druhé republiky.

Předcházejí jí kapitoly, jež mají s hlavní tematikou sounáležitost, ale přesto v realizované podobě vypadají jako „navíc“. Monografii sice rozšiřují, zároveň ji však omezují – prostor pro její téma „zestihlují“, ač se mohlo ještě více rozvinout. První dvě specifické kapitoly jsou do jisté míry samostatnými studii, které mohou žít i mimo monografii. Autor chtěl představit své metodologické základy, věnoval se jim však rozsáhleji, než bylo snad nezbytné. Obdobný otazník vyvolává obsáhlá kapitola o literárním životě Německa: sice výtečně vystihuje nacistickou ideologii a „kulturní“ politiku, ale přece jen postrádám její smysl – chtěla snad naznačit, že literární život za nacismu měl být modelem i pro Československo? Neovlivnil její zařazení a podobu také autorův roční studijní pobyt v Německu?

V monografii mi tedy něco poněkud „přebývá“, ale také cosi schází. Mám na mysli rozbor literatury, která se tematiky přímo, či z jistého blízka dotýká. O dvou nejpodstatnějších titulech najdeme glosy v poznámkách, kritické – o to více by si určité práce zasloužily podrobnější posouzení a v závěru monografie pojmenování korektur, které její výsledky přinesly.

Hlavní tematiku si T. Pavlíček rozmyslně vymezil. Sledoval podstatné tendence, jež poznamenávaly druhorepublikovou literární komunikaci výrazně odlišnou od bohatého a zároveň samozřejmě diferencovaného literárního života první ČSR. Soustředil se přitom převážně na vývoj institucí – historie Obce spisovatelů do roku 1938 je však podána obsírněji, než možná bylo zapotřebí. Instituce vytvářejí lidé – stálo za to zmikroportrétovat některé z hlavních aktérů vytvářejících literární život Druhé republiky (autor to zřejmě chystá pro knižní vydání přílohové edice). Detailnější pozornost věnoval T. Pavlíček cenzuře pro říjnu 1938. Patřila k příznačným jevům nově vytvářeného, zatím ještě nevyhraněného a nezakotveného politického systému. Soustředěvala se především – pochopitelně – na periodika, hlavně na denní tisk. „Obecná“ část tohoto tematického oddílu je také možná až příliš podrobná: uvažuji tak ovšem jen proto, že bych si přál – opakuji – rozměrnější analýzu jak publicistiky a literatury chystající nový „řád“ literárního života, tak té, která mu přes všechny nepřízně stála v opozici.

Kulturní instituce, které pomnichovská doba politická a ideologická vytvářela, jsou v monografii zachyceny přesvědčivě, stylisticky střídavě, ale velmi výstižně. Dokazuje to, co platí vůbec o autorových znalostech Druhé republiky – jsou zvládnuty tak, že zakládají

přesvědčivé charakteristiky politického a ideologického ovzduší, programových záměrů, jejich (zatímních) výsledků a (citelných) důsledků. Z Pavlíčkovy práce je dobře znát, jak vše v nové podobě Československa bylo „na začátku“, ale nikoliv „začátečnické“, a jak je tedy důležité studovat i záměry a myšlenky. Vliv politicko-intelektuálních směrování a kampaní byl ve společnosti ale zatím asi omezený, česká společnost byla zasažena až přílišnými „praktickými“ starostmi. T.Pavlíček také jasně prokázal, že nástup nositelů nového „literárního života“ nebyl vyvolán jen pomnichovským „bezčasím“.

Práce Mgr.Tomáše Pavlíčka K literárnímu životu Druhé republiky (1938-1939) mě opravdu zaujala. Je osobitá, má rozsáhlý vědomostní základ, je uvážlivě koncipovaná. Její ediční příloha ji ještě obohatila. Monografie splňuje nepochybně podmínky kladené na doktorskou disertační práci a proto ji jako doktorskou disertaci navrhuji přijmout.

Prof.PhDr.Robert Kvaček, CSc.